

รูปแบบและกระบวนการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลิเปะเพื่อการจัดการปัญหาขยะ
บนเกาะหลิเปะ เขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

**Communication Patterns of Ruk Lipe Group for Waste Management
Problem on the Island of Koh Lipe and Various in Tarutao National Park,
Satun Province**

วัชรรา บุรีศรี¹ และ พัทณี เขยจรรยา²

Watchara Burisri and Patchanee Cheyjunya

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ โฆษณาและการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

²รองศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

This research studies communication patterns and process among stakeholders who join together to manage waste disposal in the name of Ruk Lipe Group on Lipe island, National Park Tarutao, Satun province. The study is qualitative research by in-depth interview with target group including group leaders, committee, members, and villagers.

Ruk Lipe Group was founded and operated by resort and recreation entrepreneurs and supported by government and villagers to manage waste disposal on the island with several methods such as, waste segregation for selling or reuse, and waste disposal by incinerator and sanitary landfill. To relief problem, they communicate among the group with three patterns including, one way communications, two ways communications, and participated communications. Additionally, communication process observed from the group has four main parts which the first part is transmitter, divided into four sectors by function 1) entrepreneur in leader function, 2) entrepreneur in committee and member function, 3) government sector in supporting function, and 4) villagers in participating function. Secondly, information contains concept/policy/suggestion, operation report, and meeting report. Thirdly, channel including personal media and printed media. And finally, receiver including leader, committee, members, government sector, and villagers.

The results of this study indicated that there were five steps of communication pattern as the followings;

1) Forming entrepreneur in leader function: the role of senders and receivers, 2) Creating communicative system: waste disposal in long-term management, 3) Varying activities: creative and various media, 4) Building dynamic community: dynamic community process, 5) Sustaining process; following, continuing, and fulfilling the process. As statements above, the waste disposal at Lipe Island was managed properly according to entrepreneur in leader, committee function, and villagers in participating function. Including government sectors bridge the waste management to sustainable process.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนหลิเป๊ะ เขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล โดยใช้วิธีการแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ ทั้งกลุ่มแกนนำ กรรมการ สมาชิกและชาวเลที่ทำหน้าที่คัดแยกขยะบนเกาะหลิเป๊ะ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มรักษ์หลิเป๊ะเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการโรงแรมรีสอร์ท ร้านค้าสถานบันเทิง และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและภาคประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการปัญหาขยะที่เกิดขึ้นบนเกาะ โดยการจัดเก็บขยะ เพื่อคัดแยกและกำจัดด้วยหลากหลายวิธีการ ได้แก่ 1) การคัดแยกเพื่อจัดส่งไปจำหน่าย 2) การคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อและ 3) การกำจัด โดยการเผาด้วยเตาเผาขนาดเล็กและหลุมดินจำนวน 2 หลุม สำหรับรูปแบบการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนหลิเป๊ะ เขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล พบว่ามีทั้งการสื่อสารการสื่อสารทางเดียว การสื่อสารสองทางและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ ส่วนกระบวนการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนหลิเป๊ะ เขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสารในบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ บทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในฐานะแกนนำของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ บทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในฐานะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ บทบาทของบุคคลทางหน่วยงานราชการที่มีต่อกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะและบทบาทของประชาชนชาวเลหรือกลุ่มใช้แรงงานอื่นๆ บนเกาะหลิเป๊ะที่มีต่อกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ 2) สารหรือประเด็นการสื่อสารเพื่อการจัดการ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ แนวคิด/นโยบาย/ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานและ รายละเอียดการประชุม ของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ 3) สื่อ/ช่องทางการสื่อสารเพื่อการจัดการมีเพียงสื่อบุคคล และสื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจเท่านั้น และ 4) ผู้รับสาร ได้แก่ แกนนำ สมาชิก หน่วยงานราชการและชาวเลที่ทำหน้าที่คัดแยกขยะ

ทั้งนี้จากผลการศึกษารวบรวมกับแนวคิดที่ใช้ในการอภิปรายผล สามารถสรุปเป็นแบบจำลองการสื่อสารออกเป็น 5 ช่วง คือ ช่วงที่ 1. สร้างแกนนำ บทบาทของผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อ “สร้างแกนนำ” ช่วงที่ 2. สร้างเครือข่าย “เครือข่ายการสื่อสาร” เพื่อการจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน ช่วงที่ 3. สร้างรูปแบบกิจกรรม “สร้างสรรค์กิจกรรม” ด้วยสื่อที่หลากหลาย ช่วงที่ 4. สร้างชุมชนเข้มแข็ง รูปแบบการสื่อสาร “สร้างชุมชนเข้มแข็ง” และ ช่วงที่ 5. สร้างความยั่งยืน ติดตาม ต่อเนื่อง แต่งเติม “สร้างความยั่งยืน” ขั้นตอนการดำเนินโครงการทั้ง 5 ช่วงข้างต้นนี้สามารถเพื่อนำไปสู่การจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลิเป๊ะที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและองค์กรหรือทุกภาคส่วน รวมทั้ง

นักพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา สามารถนำแนวคิดด้านการสื่อสารไปใช้เพื่อจัดการปัญหาขยะที่ยั่งยืน

บทนำ

กลุ่มรักษ์หลีเป๊ะเป็นกลุ่มที่มีการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะในเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ที่มีความสำคัญที่จะส่งเสริมให้ปัญหาขยะลดน้อยลง แต่ปัจจุบันการจัดการปัญหาขยะด้วยวิธีการดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จในระยะยาว จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า นอกจากวิธีการจัดการขยะแล้ว ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ การสื่อสารที่จะเข้ามามีบทบาทต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการของกลุ่มดังกล่าว ที่นำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืนได้

จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง รูปแบบและกระบวนการสื่อสารของกลุ่มจัดการขยะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะ ในเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา เพื่อนำรูปแบบและกระบวนการสื่อสารนั้นมาวิเคราะห์และอภิปรายถึงการสื่อสารที่สู่การจัดการปัญหาขยะที่ยั่งยืน และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดในการจัดการปัญหาขยะในระยะยาวของจังหวัด ดังรายงานการบรรยายสรุปปี 2552 ที่ว่า การแก้ไขปัญหาขยะในระยะสั้น จังหวัดได้ทำความเข้าใจและรณรงค์ ให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องกับขยะจัดเก็บขยะและให้มีการแยกขยะให้สะดวกต่อการนำไปทำลาย ประสานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./อบจ.) จัดทำแผนรองรับการขนขยะขึ้นจากสถานท่องเที่ยวที่เป็นเกาะ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สำหรับการแก้ไขปัญหาขยะระยะยาว จังหวัดขอเสนอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับส่วนกลางได้ทำการศึกษาวิจัย และดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาขยะ โดยเฉพาะในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเกาะในเขตจังหวัดสตูล เป็นลำดับแรก ๆ และสถานท่องเที่ยวบนบกในลำดับถัดไป (บรรยายสรุปจังหวัดสตูลปี 52, 2552)

อีกทั้งเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะ ไม่ว่าจะเป็แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลหรือแหล่งอื่น ๆ ก็ตาม นั้นหมายถึงทุกคนในประเทศ สามารถนำผลที่ปรากฏเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลีเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะในเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตาไปพัฒนารูปแบบการสื่อสารและกิจกรรมต่างๆเพื่อการจัดการที่ยั่งยืนในอนาคต และสามารถประยุกต์ใช้กับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตน เพื่อความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลีเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนหลีเป๊ะ เขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลีเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนหลีเป๊ะ เขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ(2549) ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการฝึกสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการร่วมกันคิด ร่วมกันฟัง และเคารพในความคิดของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน ตลอดจนร่วมกันค้นหาแนวทางและการตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์

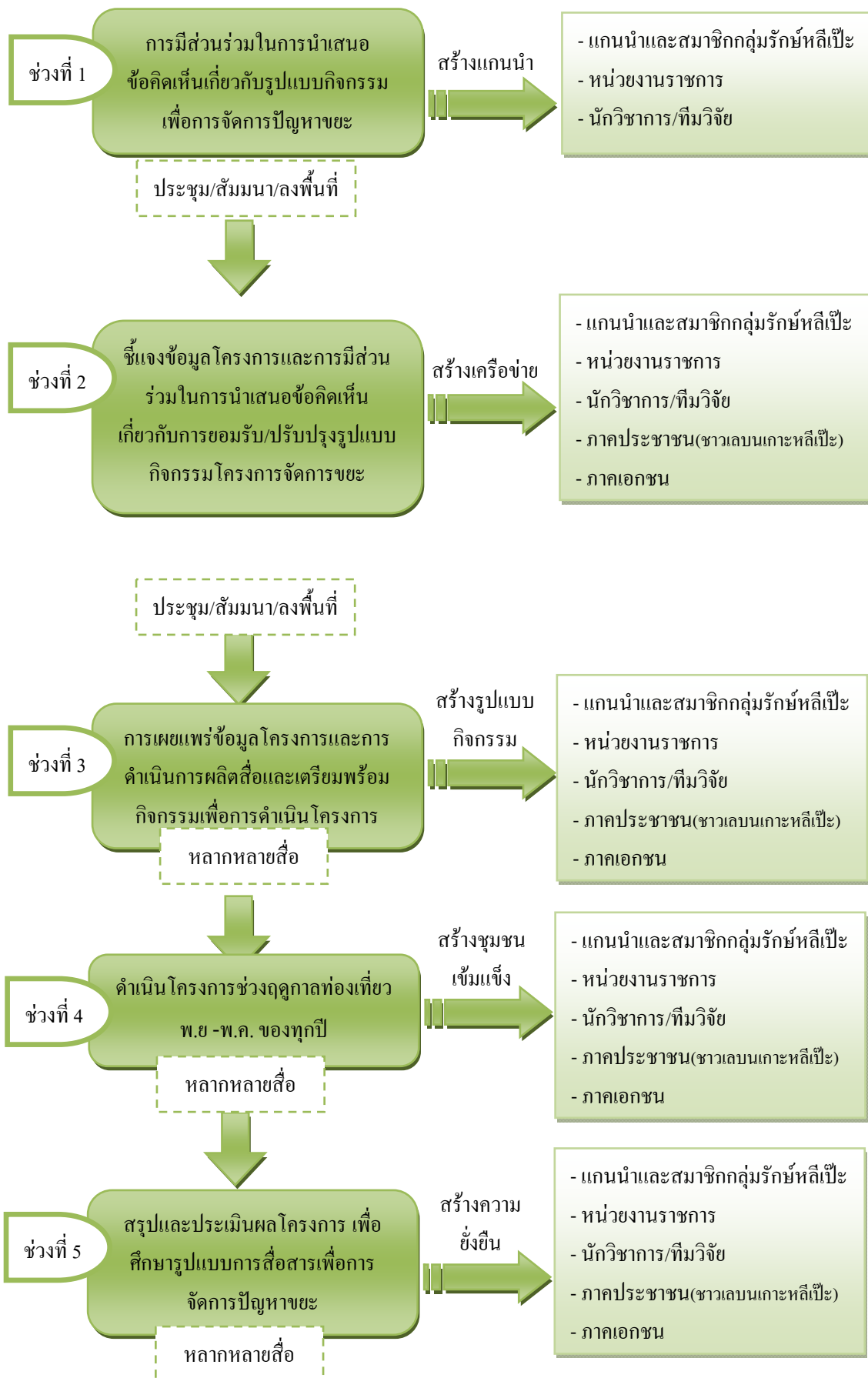
กาญจนา แก้วเทพ ละคณะ(2549) กล่าวว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายได้ให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลข่าวสารระหว่างกันบนพื้นฐานของการร่วมมือกันพัฒนา “กระบวนการสื่อสาร” แบบสองทางในลักษณะการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยที่ทุกฝ่ายสามารถสลับบทบาทเป็น “ผู้ให้” และ “ผู้รับข้อมูล” ผ่านเวทีการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ โดยดำเนินการบนพื้นฐานของการเคารพความคิดเห็นของกันและกัน และการร่วมกันซึ่งน้ำหนักเกี่ยวกับผลได้/ ผลเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจดำเนินการในด้านหนึ่ง ๆ อย่างรอบคอบ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะ

กนกศักดิ์ เอี่ยมโสภาส(2551) กล่าวว่า แนวทางการจัดการปัญหาขยะที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยหรือแก้ไขปัญหาขยะล้นเมือง เป็นเรื่องใหญ่และไม่ใช่ว่าจะต้องเลือกระบบใดระบบหนึ่ง การเลือกระบบกำจัดจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือต้องการผู้นำประเทศที่ดี เข้าใจปัญหาหรือมีที่ปรึกษาที่ดี และมอบหมายงานให้กับผู้รู้จริง จัดตั้งหน่วยงานเพื่อแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการในประเด็นต่างๆ

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยประกอบกับแนวคิดที่ใช้ในการอภิปรายผล สามารถสรุปเป็นแบบจำลองการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและองค์กรหรือทุกภาคส่วน รวมทั้งนักพัฒนาด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา สามารถนำแนวคิดด้านการสื่อสารไปใช้เพื่อจัดการปัญหาขยะที่ยั่งยืน ดังรูปที่ 1

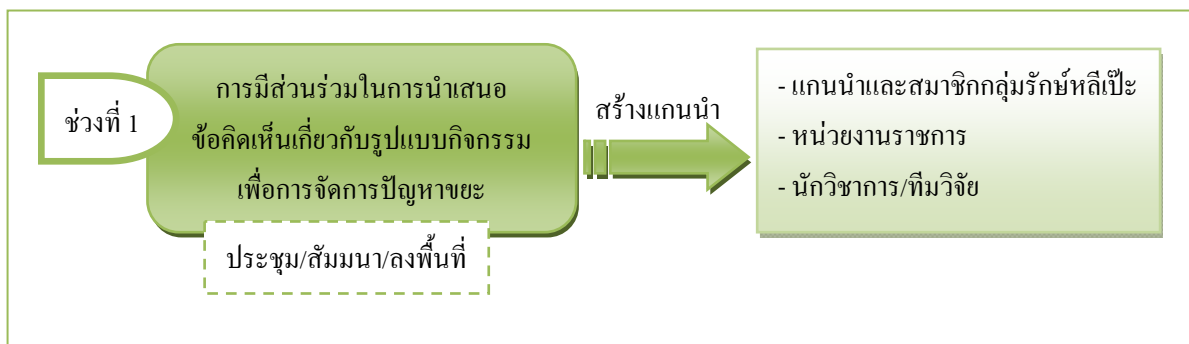
ขั้นตอนการดำเนินโครงการทั้ง 5 ช่วงข้างต้นนี้ ขั้นตอนดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นกระบวนการและวนเวียนเป็นวัฏจักรของการดำเนินโครงการทุกๆปี โดยมีการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน โดยเริ่มจากการสร้างกลุ่มแกนนำในชุมชน สร้างเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สร้างรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนทางด้านการจัดการปัญหาฯ จนนำไปสู่การจัดการปัญหาฯได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากแบบจำลองข้างต้น ผู้วิจัยเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาฯ เพื่อนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน โดยอธิบายรายละเอียดถึงข้อเสนอแนะทั่วไปของแต่ละช่วงดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1. สร้างแกนนำ

ภาพที่ 2 แสดง ช่วงที่ 1 สร้างแกนนำของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาฯ

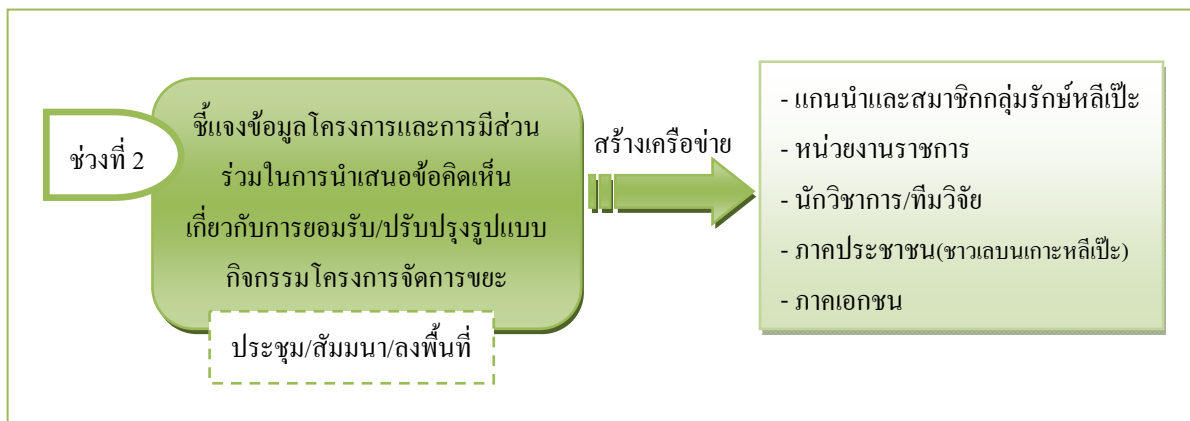
■ บทบาทของผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อ “สร้างแกนนำ”

จากผลการวิจัย วิเคราะห์ได้ว่าบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาฯบนเกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตาที่มีความสอดคล้องกับบทบาทการเป็นแกนนำในการจัดการปัญหาฯในแหล่งต่าง ๆ นั้น เป็นการริเริ่มดำเนินการจัดการได้เป็นอย่างดี โดยมีหน่วยงานของราชการที่คอยให้คำปรึกษาและคอยประสานงานให้แกนนำ กรรมการ สมาชิกและกลุ่มชาวเลผู้ใช้แรงงานทำหน้าที่ของตนเองหากแต่ยังขาดความต่อเนื่องเนื่องจากภาระงานที่ไม่สามารถเดินไปยิ่งเกาะได้อย่างสะดวกและยังขาดแกนนำที่สามารถดูแลและควบคุมระบบการดำเนินการจัดการฯที่ได้กำหนดและวางแผนนั้นต่อเนื่องได้อย่างชัดเจน ดังนั้นนอกจากการสร้างแกนนำที่มีอยู่แล้วนั้น ยังต้องสร้างแกนนำที่มีความเข้มแข็งสามารถเป็นผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วย อันได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่คอยมาดูแลควบคุมระบบการดำเนินการจัดการปัญหาฯและคอยเป็นผู้ประสานงานให้กับทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นแลดำเนินการของโครงการ เพื่อให้จะทำให้การดำเนินการจัดการปัญหาฯดังกล่าวสำเร็จลุล่วงและมีความต่อเนื่องได้

อีกทั้งยังขาดหลักการทางวิชาที่สามารถนำนักวิชาการหรือทีมงานวิจัยเพื่อลงมาสำรวจปัญหาก่อนการวางแผนการจัดการ เป็นการศึกษาหาปัญหาทั้งปัญหาขณะและปัญหาสภาพแวดล้อมอื่นๆบนเกาะหลีเป๊ะที่เป็นบริบทในการจัดการดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถนำมาวางแผนการจัดการได้อย่างถูกต้อง เกิดการแก้ปัญหาหยาบได้ อย่างแท้จริง

ในส่วนของบทบาทและลักษณะของผู้รับสารต้องมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ในบทบาทจิตสำนึก พิสูจน์ด้วยการลงมือกระทำที่มีช่วงเวลายาวนาน ผู้รับสารที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการจัดการปัญหาหยาบและสลับสับเปลี่ยนเป็นผู้ส่งสารเพื่อให้เกิดการสื่อสารสองทางและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สามารถโต้ตอบกันได้เหมาะสมกับการสัมมนา ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะการดำเนินการจัดการปัญหาหยาบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ช่วงที่ 2. สร้างเครือข่าย

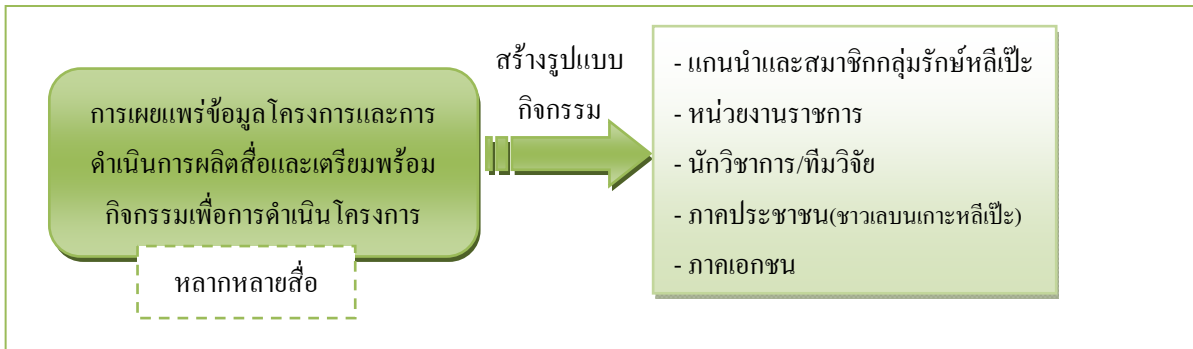

ภาพที่ 3 แสดงช่วงที่ 2 สร้างเครือข่ายของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาหยาบ

■ “เครือข่ายการสื่อสาร” เพื่อการจัดการปัญหาหยาบอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้จากผลการวิจัยและความสอดคล้องกับหลายๆแนวคิด แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารประเด็นการชี้แจงข้อมูล โครงการและการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมโครงการจัดการหยาบที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มรักษ์หลีเป๊ะ และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆนั้น ยังขาดความหลากหลายของหน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว ดังนั้นควรมีการสื่อสารเพื่อขยายจากแกนนำเป็นการสร้างเครือข่ายของแต่ละฝ่ายทั้งให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและเกิดความร่วมมือ ทั้งเครือข่ายที่มาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบของจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ อีกทั้งหน่วยงานเอกชนที่สามารถสนับสนุนงบประมาณ ในรูปแบบการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณหรือสปอนเซอร์ด้วยการทำการประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาผ่านสื่อต่างๆไปในตัว ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน โดยอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและสื่อที่มีความหลากหลายในการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ช่วงที่ 3. สร้างรูปแบบกิจกรรม

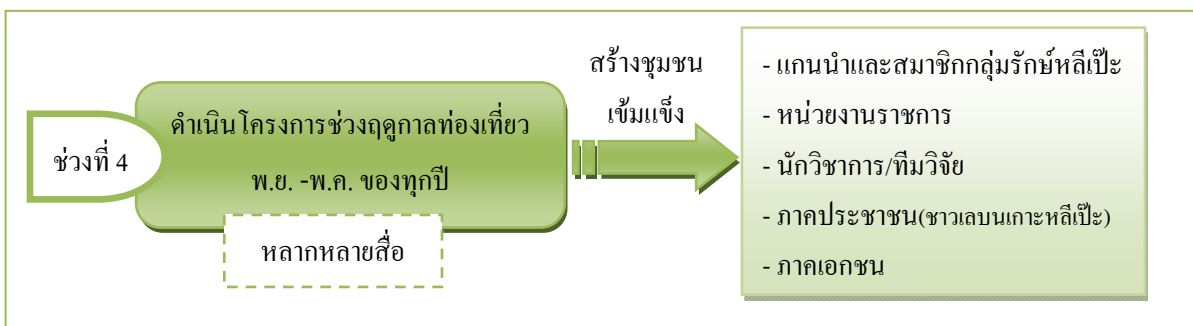

ภาพที่ 4 แสดง ช่วงที่ 3 สร้างรูปแบบกิจกรรม ของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะฯ

■ “สร้างสรรค์กิจกรรม” ด้วยสื่อที่หลากหลาย

จากผลและอภิปรายผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนเกาะ หลิเป๊ะพบว่ามีเพียงสื่อบุคคลและสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจเท่านั้น จึงไม่สามารถทำให้การสื่อสารนั้นสามารถเข้าถึงและเข้าใจลักษณะการดำเนินการในการจัดการปัญหาขยะ จึงต้องอาศัยการพัฒนาสื่อที่มีความหลากหลายและประกอบด้วยสื่อเดิมที่มีอยู่นั้นคือสื่อบุคคลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและ มีความน่าเชื่อถือ สื่อที่มีความหลากหลายควรผนวกเป็นรูปแบบกิจกรรมที่สามารถดำเนินอย่างต่อเนื่องทุกปีในช่วงเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดสัมมนาเกี่ยวกับความรู้โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทางด้านจัดการปัญหาขยะมาให้ความรู้ การจัดทำคู่มือการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะแต่ละประเภท การจัดทำป้ายหรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นเพื่อให้ความรู้และกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นกลุ่มคนในกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ ชาวเล หรือหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายต่างได้ได้รับทราบและตระหนักถึงการจัดการปัญหาขยะดังกล่าว ตลอดจนเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างกันควรใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่ายเข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายในการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวและสร้างสื่ออื่นอย่างเช่น ห้องชมรม/บอร์ดชี้แจงการดำเนินงานและงบประมาณเพื่อความชัดเจนในการดำเนินงานและทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันส่งผลให้เกิดความเชื่อใจและมีอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในการจัดการด้านงบประมาณและการดำเนินงานภายในกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะด้วย

ช่วงที่ 4. สร้างชุมชนเข้มแข็ง

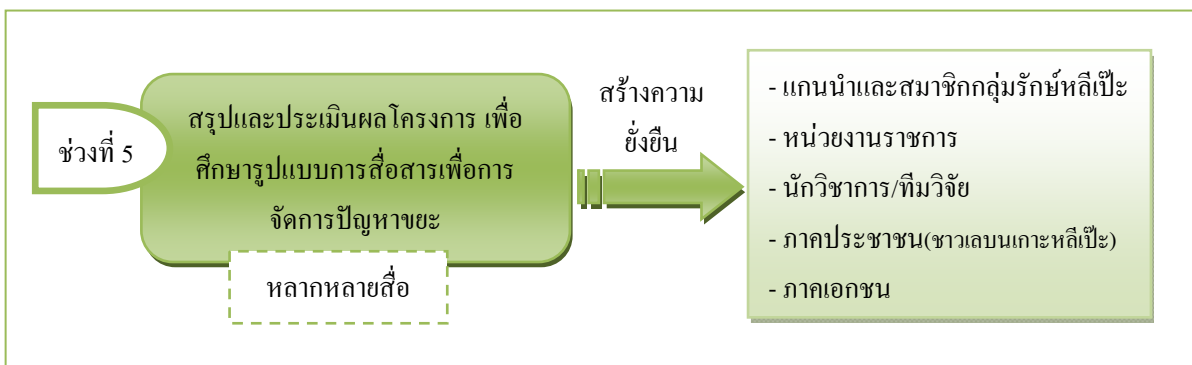

ภาพที่ 5 แสดง ช่วงที่ 4 สร้างชุมชนเข้มแข็งของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะฯ

■ รูปแบบการสื่อสาร “สร้างชุมชนเข้มแข็ง”

จากการผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลิเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตานั้น มีรูปแบบการสื่อสารทั้งที่เป็นการสื่อสารทางเดียว การสื่อสารสองทางและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบนี้มีความสอดคล้องกับหลายแนวคิดที่ผ่านมา ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการปัญหาดัง ใได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยบุคคลที่มีความเข้มแข็งและระบบที่มีความชัดเจนและเป็นระบบมากที่สุด โดยการดำเนินโครงการช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ช่วง พฤศจิกายนถึงพฤษภาคมของทุกปีโดยความร่วมมือชุมชนในหารดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และหากนำรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวมาใช้สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะดังกล่าว โดยเฉพาะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสื่อสารที่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ณ ขณะนั้น ความเข้าใจจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและมีข้อตกลงที่ลงตัวให้ผ่านลู่ทางไปด้วยดีและเกิดความต่อเนื่อง ตลอดจนส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และนอกจากรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวแล้ว บทบาทของผู้สื่อสารก็มีส่วนช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้มีบทบาทในกระบวนการดำเนินการจัดการปัญหาขยะด้วยความเสมอภาคกัน ทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่หรือเล็ก ชาวเล เพราะนอกจากได้รับปัญหาและแนวความคิดที่หลากหลายแล้วยังส่งผลต่อความร่วมมือและเกิดความสามัคคีอันนำไปสู่ความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืนต่อไป

ช่วงที่ 5. สร้างความยั่งยืน

ภาพที่ 6 แสดง ช่วงที่ 5 สร้างความยั่งยืนของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะฯ

■ ติดตาม ต่อเนื่อง แต่งเติม “สร้างความยั่งยืน”

จากการศึกษาการสื่อสารเพื่อการจัดการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลิเป๊ะของกลุ่มรักษ์หลิเป๊ะ ช่วงเดือน พฤศจิกายน 2552 – พฤษภาคม 2553 นั้น การติดตามและการประเมินผลของกลุ่มยังไม่มีปรากฏ เนื่องจากการจัดการปัญหาดังกล่าวมีเพียงการกำหนดการเก็บค่าบริการและรูปแบบการจัดการขยะและมีเพียงการสรุปความคืบหน้าของงบประมาณของกลุ่มและจำนวนขยะในแต่ละวันและทั้งปีนั้น แต่ยังไม่มีการประเมินถึงรูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความต่อเนื่อง และเพื่อที่จะสามารถนำมาปรับปรุงลักษณะการดำเนินงานที่เกิดความบกพร่องขึ้นตลอดจนยังคงรูปแบบเดิมที่ดีไว้

บรรณานุกรม

กนกศักดิ์ เอี่ยมโอภาส. 2551 แนวทาง..การจัดการขยะที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย.

วารสารวิชาการวิศวกรรม ; งานสื่อสารองค์กร คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล :บริษัท
แนวทางเศรษฐกิจ 2004 จำกัด, 2551

กาญจนา แก้วเทพ.2548 ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. 2549 สื่อสารเพื่อโลกสวย: บทเรียนจากการสื่อสารเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม
ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

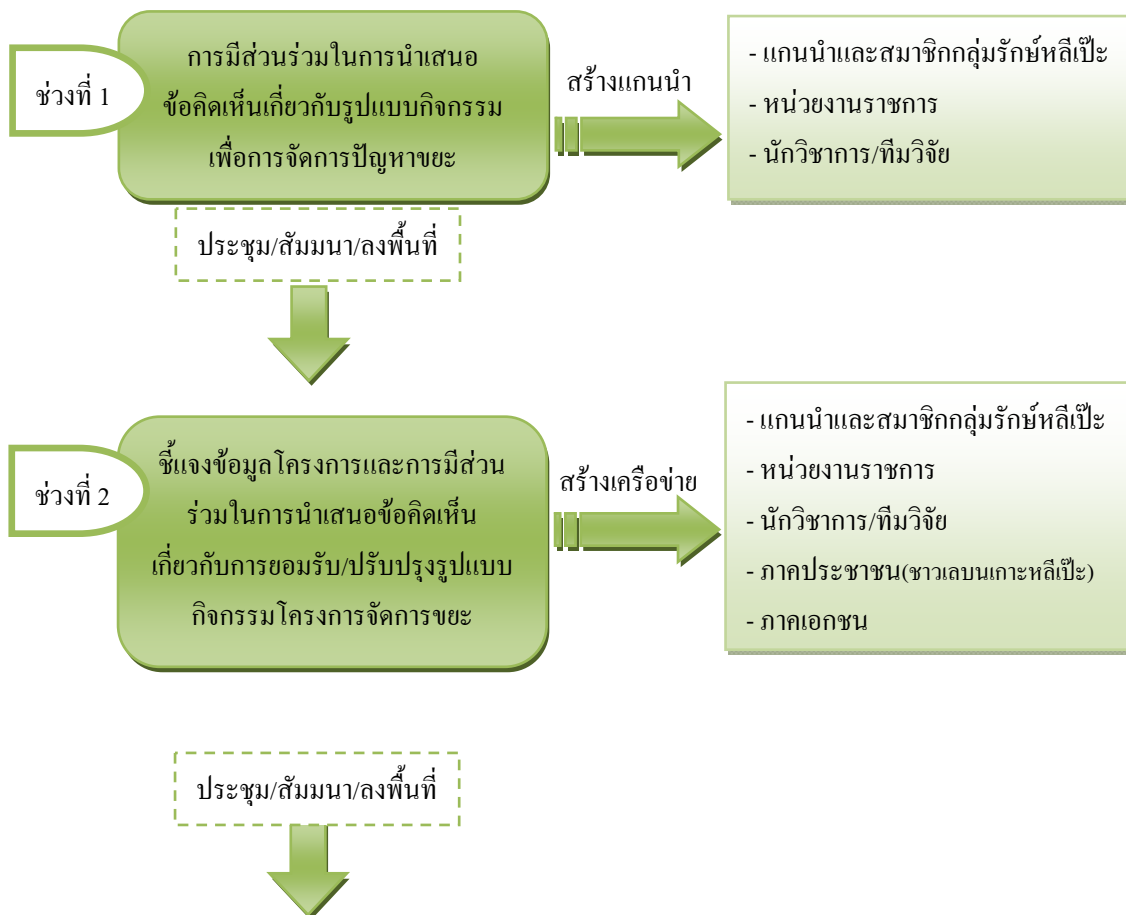
ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ.2549 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิดสู่
ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

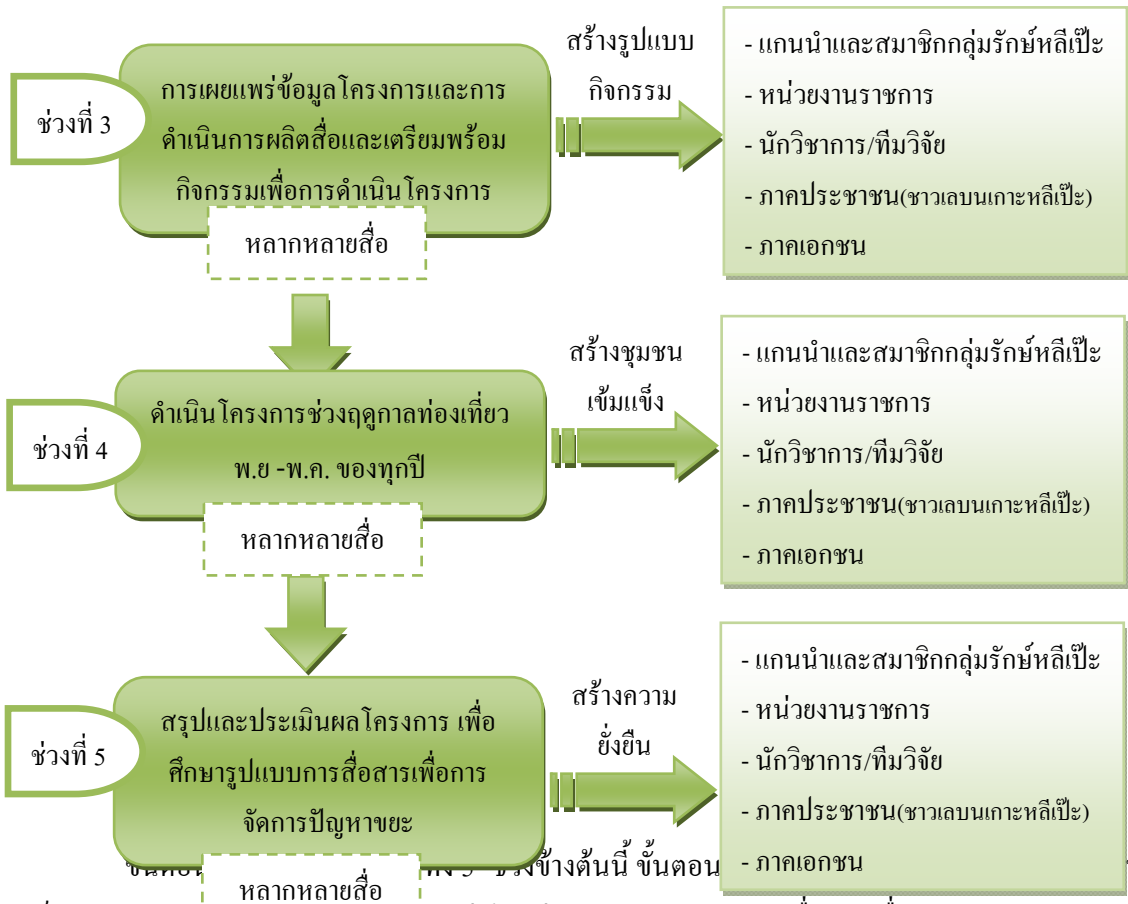
พัชนี เชยจรรยา เมตตา วิวัฒนานุกูลและฉิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. 2541 แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.

สถานีอนามัยบ้านดอนมูล ตำบลคูใต้ อำเภอมือง จังหวัดน่าน. 2551 ประสิทธิภาพของธนาคารขยะในการแก้ไข
ปัญหาในชุมชน บ้านดอนมูลพัฒนา ตำบลคูใต้ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน

รูปแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา

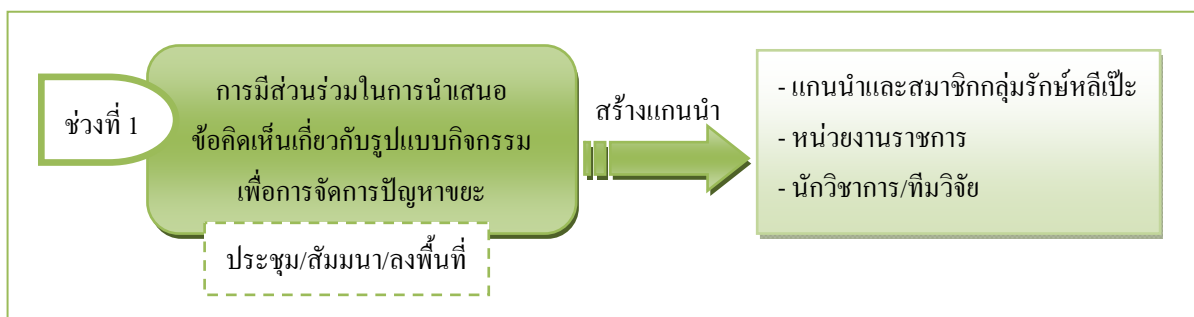
เป็นวัฏจักรของ... โดยมีการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาหอยอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน โดยเริ่มจากการสร้างกลุ่มแกนนำในชุมชน สร้างเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สร้างรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนทางด้านการจัดการปัญหาหอย จนนำไปสู่การจัดการปัญหาหอยได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากแบบจำลองข้างต้น ผู้วิจัยเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาหอย เพื่อนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน โดยอธิบายรายละเอียดถึงข้อเสนอแนะทั่วไปของแต่ละช่วงดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1. สร้างแกนนำ

ภาพที่ 2 แสดง ช่วงที่ 1 สร้างแกนนำของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะ

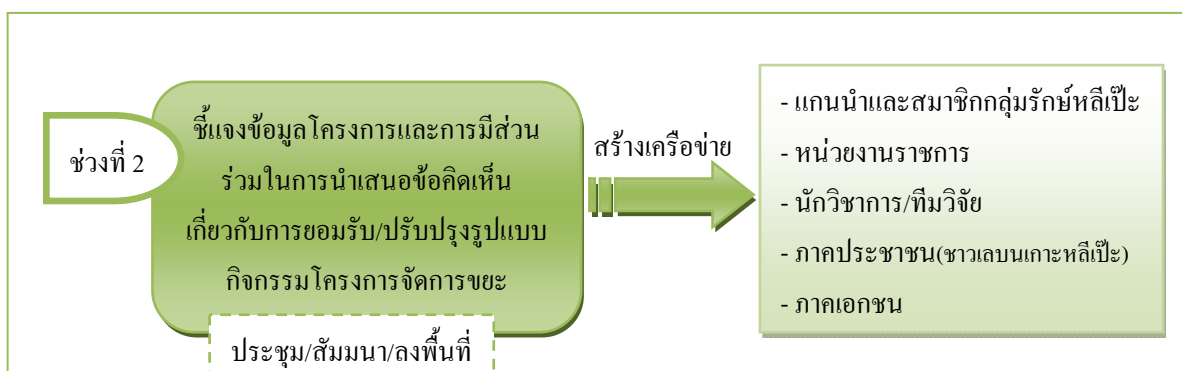
■ บทบาทของผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อ “สร้างแกนนำ”

จากผลการวิจัย วิเคราะห์ได้ว่าบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตาที่มีความสอดคล้องกับบทบาทการเป็นแกนนำในการจัดการปัญหาขยะในแหล่งต่าง ๆ นั้น เป็นการริเริ่มดำเนินการจัดการได้เป็นอย่างดี โดยมีหน่วยงานของราชการที่คอยให้คำปรึกษาและคอยประสานงานให้แกนนำ กรรมการ สมาชิกและกลุ่มชาวเลผู้ใช้แรงงานทำหน้าที่ของตนเองหากแต่ยังขาดความต่อเนื่องเนื่องจากภาระงานที่ไม่สามารถเดินไปยั้งเกาะได้อย่างสะดวกและยังขาดแกนนำที่สามารถดูแลและควบคุมระบบการดำเนินการจัดการขยะที่ได้กำหนดและวางแผนนั้นต่อเนื่องได้อย่างชัดเจน ดังนั้นนอกจากการสร้างแกนนำที่มีอยู่แล้วนั้น ยังต้องสร้างแกนนำที่มีความเข้มแข็งสามารถเป็นผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วย อัน ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่คอยมาดูแลควบคุมระบบการดำเนินการจัดการปัญหาและคอยเป็นผู้ประสานงานให้กับทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นและดำเนินการของโครงการ เพื่อที่จะให้การดำเนินการจัดการปัญหาขยะดังกล่าวสำเร็จลุล่วงและมีความต่อเนื่องได้

อีกทั้งยังขาดหลักการทางวิชาที่สามารถนำนักวิชาการหรือทีมงานวิจัยเพื่อลงมาสำรวจปัญหา ก่อนการวางแผนการจัดการ เป็นการศึกษาหาปัญหาทั้งปัญหาขยะและปัญหาสภาพแวดล้อมอื่นๆบนเกาะหลีเป๊ะที่เป็นบริบทในการจัดการดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถนำมาวางแผนการจัดการได้อย่างถูกต้อง เกิดการแก้ปัญหาขยะได้อย่างแท้จริง

ในส่วนของบทบาทและลักษณะของผู้รับสารต้องมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ในชนบทจิตสำนึกพิสูจน์ด้วยการลงมือกระทำที่มีช่วงเวลายาวนาน ผู้รับสารที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการจัดการปัญหาขยะและสลับสับเปลี่ยนเป็นผู้ส่งสารเพื่อให้เกิดการสื่อสารสองทางและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สามารถโต้ตอบกันได้เหมาะสมกับการสัมมนา ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะการดำเนินการจัดการปัญหาขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ช่วงที่ 2. สร้างเครือข่าย

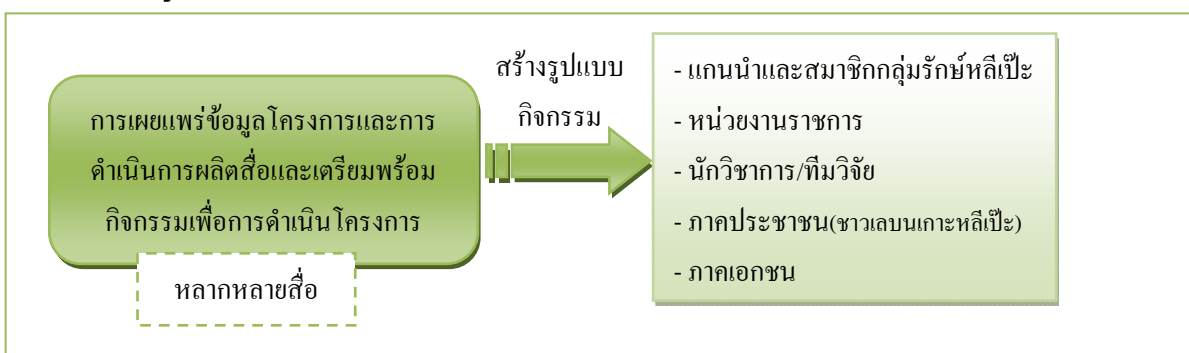

ภาพที่ 3 แสดงช่วงที่ 2 สร้างเครือข่ายของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะฯ

■ “เครือข่ายการสื่อสาร” เพื่อการจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้จากผลการวิจัยและความสอดคล้องกับหลายๆแนวคิด แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารประเด็นการชี้แจงข้อมูล โครงการและการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม โครงการจัดการขยะที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มรัศมีหลิเป๊ะ และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ยังขาดความหลากหลายของหน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว ดังนั้นควรมีการสื่อสารเพื่อขยายจากแกนนำเป็นการสร้างเครือข่ายของแต่ละฝ่ายทั้งให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและเกิดความร่วมมือ ทั้งเครือข่ายที่มาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบของจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ อีกทั้งหน่วยงานเอกชนที่สามารถสนับสนุนงบประมาณ ในรูปแบบการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณหรือสปอนเซอร์ ด้วยการทำการประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาผ่านสื่อต่างๆไปในตัว ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน โดยอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและสื่อที่มีความหลากหลายในการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ช่วงที่ 3. สร้างรูปแบบกิจกรรม

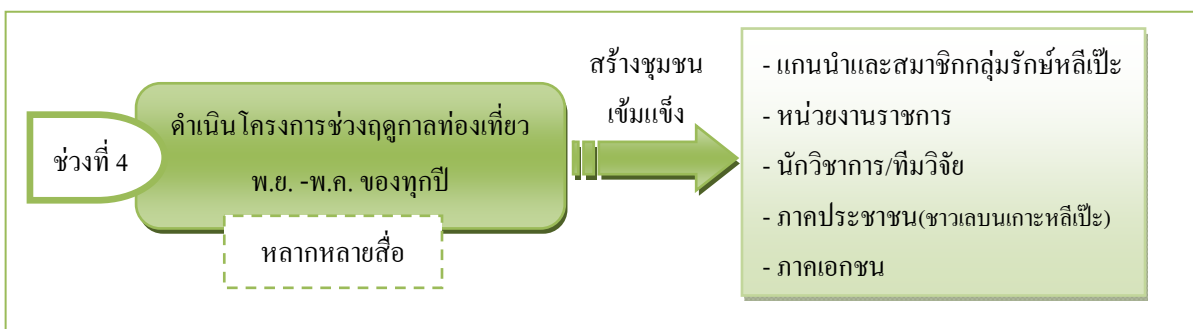

ภาพที่ 4 แสดง ช่วงที่ 3 สร้างรูปแบบกิจกรรม ของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะฯ

■ “สร้างสรรค์กิจกรรม” ด้วยสื่อที่หลากหลาย

จากผลและอภิปรายผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะบนเกาะ หลีเป๊ะพบว่ามีเพียงสื่อบุคคลและสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจเท่านั้น จึงไม่สามารถทำให้การสื่อสารนั้นสามารถเข้าถึงและเข้าใจลักษณะการดำเนินการในการจัดการปัญหาขยะ จึงต้องอาศัยการพัฒนาสื่อที่มีความหลากหลายและประกอบด้วยสื่อเดิมที่มีอยู่นั้นคือสื่อบุคคลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและ มีความน่าเชื่อถือ สื่อที่มีความหลากหลายควรผนวกเป็นรูปแบบกิจกรรมที่สามารถดำเนินอย่างต่อเนื่องทุกปีในช่วงเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่ การจัดสัมมนาเกี่ยวกับความรู้โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทางด้านการจัดการปัญหาขยะมาให้ความรู้ การจัดทำคู่มือการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะแต่ละประเภท การจัดทำป้ายหรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นเพื่อให้ความรู้และกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นกลุ่มคนในกลุ่มรักษ์หลีเป๊ะ ชาวเล หรือหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายต่างได้ได้รับทราบและตระหนักถึงการจัดการปัญหาขยะดังกล่าว ตลอดจนเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างกันควรใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่ายเข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายในการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวและสร้างสื่ออื่นอย่างเช่น ห้องชมรม/บอร์ดชี้แจงการดำเนินงานและงบประมาณเพื่อความชัดเจนในการดำเนินงานและทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันส่งผลให้เกิดความเชื่อใจและมีอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในการจัดการด้านงบประมาณและการดำเนินงานภายในกลุ่มรักษ์หลีเป๊ะด้วย

ช่วงที่ 4. สร้างชุมชนเข้มแข็ง

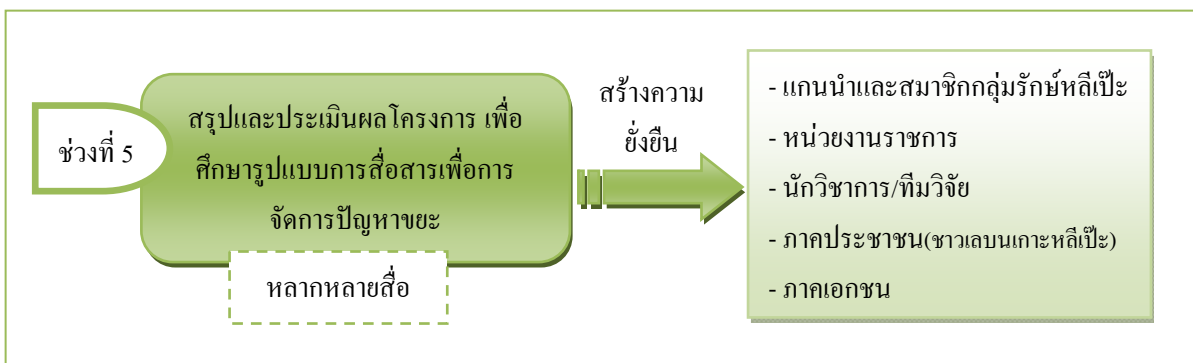

ภาพที่ 5 แสดง ช่วงที่ 4 สร้างชุมชนเข้มแข็งของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะ

■ รูปแบบการสื่อสาร “สร้างชุมชนเข้มแข็ง”

จากการผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสื่อสารของกลุ่มรักษ์หลิเปื้อเพื่อจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลิเปื้อ อุทยานแห่งชาติตะรุเตานั้น มีรูปแบบการสื่อสารทั้งที่เป็นการสื่อสารทางเดียว การสื่อสารสองทางและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบนี้มีความสอดคล้องกับหลายแนวคิดที่ผ่านมา ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการปัญหาดังได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยบุคคลที่มีความเข้มแข็งและระบบที่มีความชัดเจนและเป็นระบบมากที่สุด โดยการดำเนินโครงการช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวช่วง พฤศจิกายนถึงพฤษภาคมของทุกปีโดยความร่วมมือชุมชนในหาดดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และหากนำรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวมาใช้สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะดังกล่าว โดยเฉพาะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสื่อสารที่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ณ ขณะนั้น ความเข้าใจจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและมีข้อตกลงที่ลงตัวให้ผ่านลู่ทางไปด้วยดีและเกิดความต่อเนื่อง ตลอดจนส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และนอกจากกรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวแล้ว บทบาทของผู้สื่อสารก็มีส่วนช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้มีบทบาทในกระบวนการดำเนินการจัดการปัญหาขยะด้วยความเสมอภาคกัน ทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่หรือเล็ก ชาวเล เพราะนอกจากได้รับปัญหาและแนวความคิดที่หลากหลายแล้วยังส่งผลต่อความร่วมมือและเกิดความสามัคคีอันนำไปสู่ความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืนต่อไป

ช่วงที่ 5. สร้างความยั่งยืน

ภาพที่ 6 แสดง ช่วงที่ 5 สร้างความยั่งยืนของแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาขยะฯ

■ ติดตาม ต่อเนื่อง แต่งเติม “สร้างความยั่งยืน”

จากการศึกษาการสื่อสารเพื่อการจัดการจัดการปัญหาขยะบนเกาะหลิเปื้อของกลุ่มรักษ์หลิเปื้อ ช่วงเดือน พฤศจิกายน 2552 – พฤษภาคม 2553 นั้น การติดตามและการประเมินผลของกลุ่มยังไม่ปรากฏ เนื่องจากจัดการปัญหาดังกล่าวมีเพียงการกำหนดการเก็บค่าบริการและรูปแบบการจัดการขยะและมีเพียงการสรุปความคืบหน้าของงบประมาณของกลุ่มและจำนวนขยะในแต่ละวันและทั้งปีนั้น แต่ยังไม่มีการประเมินถึงรูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความต่อเนื่อง และเพื่อที่จะสามารถนำมาปรับปรุงลักษณะการดำเนินงานที่เกิดความบกพร่องขึ้นตลอดจนยังคงรูปแบบเดิมที่ดีไว้

กนกศักดิ์ เอี่ยมโอภาส. 2551 แนวทาง..การจัดการขยะที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย.

วารสารวิชาการวิศวกรรม ; งานสื่อสารองค์กร คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล :บริษัท

แนวทาง

เศรษฐกิจ 2004 จำกัด, 2551

กาญจนา แก้วเทพ.2548 ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. 2549 สื่อสารเพื่อโลกสวย: บทเรียนจากการสื่อสารเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ.2549 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการ

วิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พัชนี เขจรธยา เมตตา วิวัฒนานุกูลและฉัตรนันทน์ อนวัชศิริวงศ์. 2541 แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.

สถานีอนามัยบ้านดอนมูล ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. 2551 ประสิทธิภาพของธนาคารขยะในการแก้ไขปัญหาในชุมชน บ้านดอนมูลพัฒนา ตำบลคูใต้ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน